

De flora regionaal bekeken

In het afgelopen jaar is op diverse plaatsen hard gewerkt aan de voorbereidingen van een regionale verspreidingsatlas. In mei 1997 kwam de atlas van de Zuid-Limburgse flora uit; in Drenthe zullen de inspanningen van de afgelopen jaren komend seizoen in een atlas voor de hele provincie resulteren; in FLORON-district Achterhoek zijn weer flinke vorderingen gemaakt voor de basisgegevens voor een atlas van Oost-Gelderland; en in FLORON-district Groot-Amsterdam zal men al dit voorjaar een atlas uit te geven. Van de twee laatstgenoemde projecten hebben we de trekkers gevraagd een voortgangsrapportage op papier te zetten. U treft het hieronder aan. Wellicht een inspiratie om ook elders deze initiatieven over te nemen en de inventarisatieinspanningen te richten op de uitgave van een regionale atlas! Het Landelijk Bureau kan daarbij enige ondersteuning geven.

Atlasproject Oost-Gelderland — André Hertog, De Lijsterbes 76, 6942 TN Didam
Sinds 1995 wordt er in FLORON-district Achterhoek slagvaardig gewerkt aan een verspreidingsatlas voor Oost-Gelderland. Het onderzoeksgebied, met een grootte van 2225 km-hokken, omvat de Achterhoek met het aangrenzende IJsseldal tot aan Apeldoorn, de Liemers, het gehele oostelijke rivierengebied tot Nijmegen (de Gelderse Poort) en de zuidoostelijke Veluwerand.

Opbouw gegevensbestand – Alle beschikbare onderzoeksgegevens, vegetatieopnamen van professionals, streeplijsten en losse waarnemingen van floristen, zijn geïntegreerd in één groot geautomatiseerd bestand. De database is voor een belangrijk deel opgebouwd met gegevens die beschikbaar zijn gesteld door de Provincie Gelderland en de Stichting FLORON. Het aandeel van waarnemingen van professionals en floristen is vrijwel gelijk. Naast de gebruikelijke basisgegevens als km-hokcoördinaten, jaar van waarneming en naam van de waarnemer, is zo mogelijk ook het landschapselement waarin de soort is aangetroffen vastgelegd. 1989, het jaar waarin FLORON van start ging, wordt als ondergrens voor de beschouwde periode gehanteerd. Als je nu alle oudere waarnemingen buiten beschouwing laat, en de dubbele meldingen uit de database verwijdert, blijven er van de 900.000

waarnemingen die tot dusver zijn verwerkt, ongeveer 370.000 over die aan de criteria voor de atlas voldoen. Dit komt neer op een gemiddelde van ± 165 soorten per km-hok, maar hierin zit natuurlijk een grote variatie. Een hok dat in zijn geheel uit ongestoorde heide en/of voedselarm bos bestaat, komt doorgaans niet veel hoger dan 50 plantensoorten. Daarentegen zijn er aan de Veluwerand en in het Oude-IJsseldal ook kilometers met een grote diversiteit aan biotopen en gradiëntensituaties, waardoor ze ruim boven de 350 soorten scoren. Zelfs zijn er enkele hokken die de 400-grens overschrijden.

Onderzoeksmethode – In 1991 tot en met 1993 heeft de Provincie Gelderland een aanzienlijk deel van de Achterhoek vlakdekkend gekarteerd. De Provincie is echter uitsluitend geïnteresseerd in de meer stabiele milieus zoals: bossen, natuurgebieden, houtwallen, dijken en watergangen. Terreinen met een meer ruderaal inslag zoals woonwijken, industrieterrainen, parken, recreatiegebieden, kerkhoven, volkstuincomplexen en akkerland zijn door de Provincie niet of nauwelijks onderzocht. De ruderaal soorten, veelal één- en tweejarigen, waren duidelijk ondervertegenwoordigd in het gegevensbestand. In het afgelopen seizoen was het veldwerk vooral gericht op het opvullen van dit hiaat. Het volledig opnieuw inventariseren van dergelijke door de Provincie gekarteerde gebieden zou, gezien het grote aantal hokken, qua tijdsinspanning niet haalbaar zijn. Daarom is er een efficiënte methode ontwikkeld die gericht is op het verzamelen van aanvullingen. Per deelgebied is een gereduceerde streeplijst samengesteld, met daarop alle soorten die in het gebied te verwachten zijn. Vervolgens verwijdert de computer de soorten die reeds in het desbetreffende km-hok zijn waargenomen uit de lijst. Wat overblijft is een beperkte – dus overzichtelijke – streeplijst, waarmee gericht kan worden gezocht naar de ontbrekende soorten in het km-hok. Deze onderzoeksmethode werkt zeer tijdbesparend en verkleint de kans dat men algemene soorten vergeet aan te strepen. Het vermindert bovendien de hoeveelheid invoerwerk aanzienlijk.

Voortgang – Juist dankzij het gebruik van de completerings-streeplijst zijn in 1997 flinke vorderingen gemaakt. Zo'n 100 hokken zijn op de conventionele manier geïntroduceerd, terwijl in ruim 900 hokken aanvullingen zijn verzameld. Dit alles resulteerde in ± 80.000 nieuwe waarnemingen in Oost-Gelderland. Momenteel kan driekwart van het atlasgebied als redelijk tot goed onderzocht worden beschouwd. In de komende twee seizoenen hopen we de laatste witte vlekken op te vullen. Wie zich geroepen voelt verwijs ik graag naar het inventarisatieweekend in Voorst (het eerste weekend van juli 1998, zie overzicht meerdaagse excursies).

Flora-atlas van de Amsterdamse regio; ruim 1000 plantensoorten in kaart gebracht
— Ton Denters & Bart Vreeken, correspondentie-adres: Veemkade 1106, 1019 BZ Amsterdam

In 1994 verscheen het boek 'Van Muurbloem tot Straatmadelief'. Het handelt over de flora van Amsterdam. In het boek zijn alle typische stedelijke plantenmilieus beschreven, wordt het urbane district geïntroduceerd en wordt de verrassende soortenrijkdom van de stedelijke flora nader belicht. Aan 115 smaakmakende en karakteristieke soorten is extra aandacht geschonken; met per soort een gedetailleerde beschrijving en een verspreidingskaartje. Aan de overige soorten werd minder aandacht besteed en voor begeleidende verspreidingskaartjes was geen plaats.

Dat is door velen als een gemis ervaren. Dit materiaal gaan we alsnog gebruiken, in een vorm waarin het volgens ons het best tot zijn recht komt ... namelijk een atlas. Momenteel wordt druk aan deze atlas gewerkt en volgens plan kan deze in het voorjaar – waarschijnlijk in mei – al verschijnen. In de atlas wordt een compleet overzicht gegeven van soorten die in de periode 1980-1997 in het FLORON-district 'Groot-Amsterdam' zijn gevonden. Dat zijn er naar verwachting ca. 1100. Van al deze soorten wordt een verspreidingskaartje geplaatst met een korte ecologische typering. De atlas zal een zeer volledig beeld geven van zowel het stedelijk als landelijk gebied. De Amsterdamse regio behoort tot de best en meest grondig onderzochte gebieden in Nederland. Wij zijn uitgegaan van het FLORBASE-bestand (versie 2c), een groot databestand waarin voor het betreffende gebied inventarisatiegegevens zijn opgenomen van de Provincies Noord-Holland en Utrecht, FLORON, Rijkswaterstaat, diverse natuurbeherende instanties, het Rijksherbarium en talloze particulieren. Speciaal voor de atlas zijn het afgelopen jaar de laatste nog 'witte' gebiedsdelen geïnventariseerd. Daarnaast hebben wij nog enkele niet eerder opgenomen bronnen aan het bestand kunnen toevoegen. Anders dan in vergelijkbare atlassen zal ook aandacht worden besteed aan het voorkomen van kranswieren.

Al met al bevat de atlas een indrukwekkende bundeling van gegevens, bijeengebracht door professionals én amateurs.

De atlas wordt in een relatief kleine oplage gemaakt en zal rond de f 40,- gaan kosten (excl. porto). Belangstellenden kunnen een exemplaar reserveren door een briefkaart in te sturen. U krijgt dan nader bericht.